

Een roze eiland in de oceaan van de reguliere sport

*Een kwalitatief onderzoek naar de sociaal-
integrerende werking van de Gay Games*

Charlotte Van Tuyckom

Universiteit Gent

- onderzoeksgroep **Macro- & Structurele Sociologie**
- onderzoeksgroep **Sociale Demografie**

Een roze eiland in de oceaan van de reguliere sport. Een kwalitatief onderzoek naar de sociaal-integrerende werking van de Gay Games

Charlotte Van Tuyckom

Universiteit Gent

11 juni 2007

Abstract

Vanuit functionalistisch oogpunt krijgt sport tal van integrerende waarden en functies toegedicht. Ook holebi-sportevenementen als de *Gay Games*, definiëren hun doelstellingen in het licht van integratie en emancipatie van holebi's in de samenleving en de sportwereld. Door middel van kwalitatieve diepte-interviews wordt in dit artikel nagegaan welke meerwaarde *Gay Games* bieden voor het bewerkstelligen van sociale integratie. Analyse kader hierbij zijn de sociaal-culturele en de sociaal-affectieve dimensie van het integratiemodel van Elling & De Knop (1998). Naast zichtbaarheid op het lokale niveau blijkt vooral 'empowerment' ruimte te bieden voor integratie. Bijkomend onderzoek naar dergelijke 'empowerende' mogelijkheden van fysieke activiteit, en holebi-sportevenementen in het bijzonder, wordt dan ook warm aanbevolen.

Trefwoorden: *Gay Games*, sociale integratie, holebi-sport, empowerment

From a functionalistic point of view, several integrating values and functions have been ascribed to the practice of sport. Gay sport events like *Gay Games* define their objectives as well in the light of integration and emancipation of gay people in society and the sports world. By means of qualitative interviewing, this article questions the added value of *Gay Games* for achieving social integration. Analyses are structured by the socio-cultural and socio-affective dimension of Elling & De Knop's (1998) model of integration. In addition to visibility in the local sphere, 'empowerment' turns out to have most prospects for integration. Additional research into the 'empowering' capabilities of physical activity, and gay sport events like *Gay Games* in particular, is warmly recommended.

Keywords: *Gay Games*, social integration, gay sports, empowerment

Een roze eiland in de oceaan van de reguliere sport. Een kwalitatief onderzoek naar de sociaal-integrerende werking van de Gay Games

Inleiding

“The gay experience of athletics is a lived metaphor for the more general experience of being gay in a straight world, the experience of being an outsider on the inside, of being a stranger in one’s own home.” (Pronger 1990, p. 1).

Twintig jaar geleden was deelnemen aan sport als uitdrukking van holebi-trots, zoals het geval bij holebi-sportevenementen, amper in te beelden (Pronger 2000). In 2002 echter namen 13000 holebi’s uit 80 verschillende landen deel aan de zesde editie van de *Gay Games* (te Sydney) en bekende atleten komen stilaan uit de kast, breken de stilte en eisen een plaats op in de reguliere sport (Ingram, Bouthilette, en Retter 1997). Maar zoals bovenstaand citaat illustreert, is de relatie tussen sport en homoseksualiteit niet altijd even rooskleurig en vanzelfsprekend. De realiteit is er namelijk vaak één van schijntolerantie; homoseksualiteit in de sport wordt getolereerd zolang het op een afstand blijft. Het niveau van zichtbaarheid blijft stagneren op datgene wat de heteronormatieve, patriarchale samenleving nog net kan aanvaarden zonder zich bedreigd te voelen. Binnenskamers mogen holebi’s doen en laten wat ze willen, buitenshuis moeten ze evenwel voldoen aan de algemeen geaccepteerde norm door de heteroseksuele omgeving vastgelegd (Dewaele 2003). Ook bij sportverenigingen is dit het geval. Deze staan in principe ‘open voor iedereen’ en seksuele voorkeur zou er geen belemmering mogen vormen om te participeren. De impliciete voorwaarde echter is al te vaak “als ze maar niet *provoceren*” (Hekma 1998). Van een nieuwkomer wordt immers verwacht dat hij of zij voldoet aan de verwachte mannelijke of vrouwelijke normen. Holebi’s die de reguliere sport niet mijden, krijgen bijgevolg vaak te maken met al dan niet impliciete discriminatie of een holebi-onvriendelijk klimaat, waardoor ze ervoor kiezen ofwel te zwijgen over hun seksuele voorkeur, ofwel sport in ‘eigen’ kring gaan beoefenen (Hekma 1998; Stöpler en Schuyf 1997). Bijgevolg is de ware aard en omvang van discriminatie niet volledig vast te stellen. Hoe dan ook echter zit het ingebakken in de cultuur van de sport (Lenskyj 1986; Messner en Sabo 1994; Palzkill 1990; Pronger 1990). Precies dat structurele karakter is een ernstig probleem, want zowel holebi’s als

hetero’s worden er op die manier aan herinnerd dat homoseksualiteit en sport niet samengaan. Hekma (1994, p. 8) definieert holebi-discriminatie dan ook als “een sluipend gif dat zit ingebakken in de sportwereld en waarvan zowel schulldigen als slachtoffers zich vaak niet helder bewust zijn.” Uit Nederlandse studies (Hekma 1994; Janssens, Elling, en Van Kalmthout 2003) blijkt dat slechts weinig holebi’s *expliciete* discriminatie ervaren in de sport. Wel worden meer subtiele vormen van discriminatie of gevoelens van ongemak aangehaald. De overgrote meerderheid van de respondenten ervoer eveneens meer *impliciete* vormen van discriminatie. Zo voelden Natalie en Frank zich respectievelijk niet echt thuis in een reguliere sportclub en in de lessen lichamelijke opvoeding op school.

“Ik had het gevoel van ‘tja, er is hier iets...’, waardoor ik me niet helemaal aanvaard voelde in de groep. Ik weet niet of dat nu effectief iets met mijn lesbisch zijn te maken had of niet, maar in alle geval voelde ik me er niet echt goed.” (Natalie, 35 jaar).

“Nu moet ik wel zeggen, op school, tja, positief heb ik dat toch niet ervaren hoor. Je kreeg altijd zo de indruk dat je tja, moest optomen tegen de hetero-mentaliteit of zo, die toch wel een beetje anders is dan als je alleen maar met homo’s sport hé, dat wel. (Frank, 40 jaar).

Holebi-sportclubs en -tornooien zijn vanaf de jaren '90 dan ook een nieuw gegeven binnen de vrijetijdswereld gaan vormen en zorgen voor een verruiming van het niet-commerciële aanbod voor holebi’s in Vlaanderen (Elling en De Knop 1998). De Antwerpse holebi-sportclub Active Companyⁱ bijvoorbeeld heeft reeds meer dan driehonderd leden, waarbij voor een aantal sporten reeds met wachtlijsten wordt gewerkt. Ook bij inschrijvingen voor sporttornooien als *Gay Games* of *EuroGames*ⁱⁱ is ‘snel zijn’ de boodschap. Elling & De Knop (1998) concluderen dan ook dat holebi-sportclubs en -evenementen wel degelijk een vraag invullen. Zo toont een recente Belgische studie van De Vos (2000) aan dat 75% van de leden van een holebi-sportclub voorheen lid was van een reguliere club. Wanneer alternatieven worden aangeboden, neemt dus een drop-out uit reguliere sportclubs plaats.

De focus in dit artikel ligt heel specifiek op holebi-sportevenementen zoals de *Gay Games*. Meer specifiek wordt nagegaan of, en in welke mate *Gay Games* een bijdrage leveren aan de integratie van holebi's, zowel in de sportwereld als in de ruimere samenleving. Kan een sociaal-integrerende betekenis worden toegekend aan dat 'roze eiland in de oceaan van de reguliere sport'? Om hierop een antwoord te formuleren, werden vijftien Vlaamse holebi-participanten geïnterviewd. De resultaten hiervan werden geïnterpreteerd binnen de sociaal-culturele en sociaal-affectieve dimensie van integratie. Concreet vangen we dit artikel aan met een korte historische situering van de *Gay Games*. Daarna komt de sociaal-integrerende waarde van sport in het algemeen, en 'aparte' holebi-sport in het bijzonder, aan bod. Tenslotte komen, na het belichten van de onderzoeksopzet en de gehanteerde integratiedimensies van Elling & De Knop (1998), de respondenten aan het woord.

'GAY OLYMPIC GAMES' OMSCHREVEN

Vanwaar kwam nu de idee om 'Olympische Spelen' voor holebi's te organiseren? Eind jaren '70, lang voor er sprake was van holebi-sportclubs, droomde in San Fransisco ene Tom Waddell van een sportomgeving zonder vooroordelen; van een plek waar het racisme, nationalisme en heteroseksisme van de traditionele Spelen kon worden overbrugd (Krane en Waldron 2000). Want "*the Olympics are racist, the Olympics are exclusive, they're nationalistic, they pit one group of people against another, and are only for the best athletes.*" (Pronger 1990, p. 252). Waddell wilde holebi's ook binnen de sportwereld zien emanciperen en samen met andere toegeweide sportmensen richtte hij de 'San Fransisco Arts & Athletics' op, die in 1982 de allereerste 'Gay Olympic Games' zouden organiseren. Dat was echter buiten het Olympisch Comité gerekend, die hen drie weken voor de openingsceremonie verbood het woord 'Olympic' nog langer te gebruiken. Het resultaat was een ongeziene chaos, maar toch kon met de gevleugelde woorden "*welcome to a dream that is now reality, welcome to a celebration of freedom*" (Krane en Waldron 2000, p. 149) de allereerste editie van de *Gay Games* van start gaan. 1350 deelnemers uit twaalf verschillende landen gingen de uitdaging aan. De doelstellingen van dit vierjaarlijkse evenement, waarvan het deelnemersaantal ondertussen vertienvoudigd is, staan volledig in het teken van integratie van holebi's als 'gestigmatiseerde minderheidsgroep'. Concreet worden ze als volgt omschreven:

"To break down stereotypes around the notion of gays and lesbians in sports. To build bridges between the mainstream (heterosexual) and LGBT sports community. To foster the creation, both

locally and internationally, of a context and a movement in which an increasing number of inclusive sport activities would be available for gays and lesbians." (Federation of Gay Games (FGG) 2003, p. 3).

De centrale vraagstelling in dit artikel vervolgens is of holebi-sportevenementen als de *Gay Games* inderdaad een bijdrage leveren aan de emancipatie en integratie van holebi's in de sportwereld en in de ruimere samenleving. Meer bepaald: kan *segregatie* bijdragen tot *integratie*? En zo ja, op welke manier?

('APARTE') SPORT ALS MOTOR VOOR INTEGRATIE?

Sport heeft zich de afgelopen decennia in een hoog tempo ontwikkeld tot een breed maatschappelijk verschijnsel. Ook vandaag de dag blijft sport een belangrijke positie innemen in de Westerse maatschappij en als normatief referentiekader fungeren. Niet alleen voor de jeugd, maar voor iedereen -ongeacht leeftijd, geslacht, sociale klasse, geloofsovertuiging, seksuele voorkeur, etc.- als een zinvolle vrijetijdsbesteding beschouwd. Deze 'sport-voor-allen' gedachte waarbij meer belang wordt gehecht aan participatie dan aan prestatie, is in de jaren zeventig van vorige eeuw in heel wat Europese landen gestimuleerd. Daarbij gaat het zowel om het tegengaan van uitsluiting binnen de traditionele prestatiegerichte sport als om het pluriformiseren van het sportaanbod (Elling 2002). Vanaf deze tijdsperiode werd sport dan ook door talrijke minderheidsgroepen aangegrepen als ultieme plek voor het bereiken van sociale integratie. Een dergelijk functionalistische visie van sport als 'instrument', als geëigend middel ter realisatie van maatschappelijk gewenste doeleinden (zoals integratie) is eveneens in heel wat wetenschappelijke studies en rapporten terug te vinden (o.a. De Knop en Walgraeve 1992; Kearney 1992; Van Bottenburg en Schuyt 1996). Zo lezen we bijvoorbeeld in het Nederlandse Kearney-rapport (1992, p. 15):

"Een kenmerk van sport is haar lage toegangsdrempel: ongeacht sociale of culturele achtergrond, huidskleur of maatschappelijke positie is er voor iedereen ruimte om lid te worden van een sportvereniging of sportclub. Sport biedt een 'laagdrempelige' mogelijkheid tot participatie en integratie in een groep."

Overdreven nadruk op de sociaal-integrerende waarden van sport en populistische slagzinnen als 'sport verbreedert' en 'sport integreert' is echter een té eenzijdige manier van kijken en gaat voorbij aan

het feit dat sport nooit geheel op zichzelf staat, doch steeds vorm krijgt binnen hegemoniale machtsverhoudingen en betekenisrelaties (zie o.a. Elling 2002; Hargreaves 1986; Knoppers en Elling 2001; Tamboer en Steenbergen 2000). Sport is immers geen eiland in, maar een wezenlijk onderdeel van de samenleving, en zodoende volledig ingebed in de heersende normen, waarden en gewoonten. Zo gaat Steenbergen (2001, p. 30) er in zijn theorie van het ‘dubbelkarakter van de sport’ van uit dat sport bepaalde intrinsieke betekenissen kent (zoals spel, presteren, etc.) die echter steeds zijn ingebed in én geconstrueerd worden door de samenleving als geheel. *“Sport wordt steeds en tegelijkertijd gekenmerkt door een zekere ‘Eigenweltlichkeit’ –die overigens zelf niet a-historisch moet worden opgevat-, alsmede door haar inbedding in sociaal-maatschappelijke en andersoortige verbanden.”* Heel wat organisatiestructuren en -culturen in de sport zijn namelijk gebaseerd op dezelfde dominante ideologieën als deze van de ruimere samenleving (zoals mannelijk, blank, valide en heteroseksueel). Ogenschoonlijk emanciperende en integrerende mogelijkheden van sport moeten zodoende steeds met een kritische bril worden bekeken (Coakley 1990).

Zowel holebi's als hetero's stellen zich namelijk vragen bij de sociaal-integrerende werking van holebi-sportevenementen. Senator Dedecker bijvoorbeeld ziet niets in dergelijke *“jeannettespelen”*. Sport en seksuele geaardheid hebben niets te zien met elkaar. *“In mijn judoteam zat er indertijd ook een homo, en die had geen Gay Games nodig om Europees kampioen te worden. Wat denk je trouwens dat er zou gebeuren als ik Olympische Spelen organiseer die alleen voor hetero's toegankelijk zijn? Dan vlieg ik de bak in!”* (Van Vlierden 2003). Niet alleen hetero's echter werpen de vraag op wat een verdere segregatie van holebi-atleten nog bijdraagt aan de ontvoogding van holebi's, ook binnen de holebi-gemeenschap zelf is niet iedereen even tevreden met dergelijke ‘ghettovorming’. De reacties van Brigitte en Anita, twee lesbische respondenten die niet aan *Gay Games* participeerden voor de sportieve beleving, maar eerder om vrienden te plezieren, spreken voor zich.

“Gelijk of dat we nu bezig zijn met alles in een vakje te steken, zou je bijna denken dat we in de tijd van Hitler zitten. We gaan allemaal een ster dragen: jij een gele, jij een groene, jij een roze... Allé, waarmee zijn we eigenlijk bezig? Zo gaat de integratie zeker niet bevorderd worden, door onszelf zo in groepjes te steken, eerder omgekeerd! En het vreemde is dat het eigenlijk van ons, holebi's, zelf komt, dat het niet eens door de samenleving wordt opgelegd.” (Brigitte, 53 jaar).

“Wij zijn toch niet anders dan anderen hé. Als we honger hebben, hebben we honger. Zijn we moe, wel, we zijn moe. Als wij ons amuseren, dan amuseren we ons. Ik denk niet dat er een verschil is. En het verschil dat er is, dan zijn het holebi's zelf die dat verschil maken. Dat geldt ook voor die sportclubs hé, dat is ook ontstaan door holebi's zelf, niemand heeft ons dat opgelegd hé. Ik denk dat dat vooral ontstaan is door mensen die nog niet echt honderd procent goed in hun vel zitten, en denken dat ze zich apart moeten gaan houden omdat ze anders zijn. Maar dan kun je natuurlijk heel wat subgroepen gaan aanmaken hé. Dan kun je spelen voor pastoren maken, spelen voor ongehuwden, spelen voor alleenstaanden... Je kunt bezig blijven hé op die manier.” (Anita, 41 jaar).

In de literatuur (zie o.a. Anthonissen 2001; Elling en De Knop 1998; Marcellini, Lefèvre, De Léséleuc, en Bui-Xuan 2000) wordt segregatie echter wel beschouwd als bijdragend tot integratie. Sociale integratie wordt er immers gedefinieerd als een continuüm, gaande van *“une relation d'exclusion et de 'ghettoisation' volontaire, qui correspond à une position défensive, à une relation d'interactions provoquées et provocantes dans une position de revendication, pour finir par une relation de fusion, dans laquelle ils se dissolvent, l'objet de leur émergence (le besoin de défense face à la stigmatisation) devenant caduc.”* (Moscovici, in: Marcellini, Lefèvre, De Léséleuc, en Bui-Xuan 2000, p. 265). Vooraleer sprake kan zijn van effectieve integratie, dienen dus een aantal fases te worden doorlopen van conflicten, onderhandelingen en wederzijdse aanpassingen tussen meerderheids- en minderheidsgroep. Concreet onderscheidt sociaal psycholoog Serge Moscovici (in: Marcellini, Lefèvre, De Léséleuc, en Bui-Xuan 2000, p. 260) binnen de relatie sport – sociale integratie van minderheden vier opeenvolgende fasen. Voorafgaand aan de eerste fase definieert hij gestigmatiseerde of gediscrimineerde individuen als een ‘anomische’ groep, onverbonden met elkaar. In de eerste fase van sociale integratie vervolgens: *“la construction de nous”*, gaat de minderheidsgroep een ‘eigen’ sportgroep construeren en een positieve identiteit ontwikkelen. Destigmatisatie doet zich hier enkel intern voor. In de tweede fase: *“la négociation du sport: être identifié et être visible”*, gaat de minderheidsgroep een ‘eigen’ sport creëren door onder meer de regels te wijzigen. De groep heeft nood aan segregatie van anderen, neemt een contranormatieve positie in, en verwerft op die manier zichtbaarheid. In de derde fase: *“la négociation: rencontrer les autres”*, wordt wederzijdse toenadering gezocht tussen de minderheids- en de meerderheidsgroep. De gestigmatiseerde minderheidsgroep is hierbij

duidelijk een actieve groep, die de omgeving dwingt zich aan te passen zodat integratie binnen de ‘reguliere’ sport mogelijk wordt. In de *laatste* fase tenslotte: “*la connaissance sociale: être accepté par les autres dans sa différence*”, gaat zowel de minderheids- als meerderheidsgroep participeren aan ‘reguliere’ sportactiviteiten, met ‘respect voor diversiteit’ als sleutelwoord. Pas in deze fase is er sprake van effectieve sociale integratie en destigmatisering van de minderheidsgroepering. *Gay Games*, gepercipieerd als parodie op de Olympische Spelen, als groot sportief feest waarbij iedereen welkom is zonder nadruk op prestatie, zijn te situeren binnen de *tweede fase*. De holebi-minderheidsgroep gaat namelijk eigen (sportieve) normen opstellen, en de nadruk ligt op het versterken van de gezamenlijke sociale identiteit. Echter, ook hetero’s zijn welkom, wat erop duidt dat de minderheidsgroep openstaat voor de ‘meerderheid’, en de *derde fase* bijgevolg reeds is aangevat. Vanuit een dergelijke visie leidt segregatie uiteindelijk tot integratie, al gebeurt dit gefaseerd en is het eindpunt ervan nog lang niet bereikt.

Onderzoeksopzet

De theoretische doelstelling van integratie en emancipatie te lezen in officiële rapporten van *Gay Games* strookt uiteraard niet automatisch met wat deelnemers ervaren. Om een beter inzicht te verwerven in de persoonlijke beleving en in de meervoudige betekenissen en argumenten die deelnemers aan holebi-sportevenementen als de *Gay Games* toekennen, werd geopteerd voor een kwalitatieve onderzoeksopzet. Op de *EuroGames* te München (in 2004) werden door de auteur semi-structureerde interviews afgenomen bij vijftien Vlaamse deelnemers. De gesprekken duurden gemiddeld tussen de vijftig minuten en anderhalf uur. Anonimiteit werd gegarandeerd en alle respondenten gaven toestemming het interview op te nemen. De interviews werden volledig uitgetikt en vervolgens geanalyseerd met behulp van Nvivo 1.1 (Qualitative Solutions and Research 1999). Tekstfragmenten werden gecodeerd en gecategoriseerd door specifieke thema’s en theoretische concepten te identificeren. Zoals reeds aangehaald, diende het integratiemodel van Elling & De Knop (1998) daarbij als analysekader. In dit model wordt onderscheid gemaakt tussen drie aan elkaar gerelateerde dimensies van sociale integratie: de structurele, sociaal-culturele en sociaal-affectieve. *Structurele integratie* verwijst naar toegankelijkheid en participatie van burgers binnen diverse sectoren zoals onderwijs, arbeidsmarkt, enz. Ook sportdeelname –georganiseerd of ongeorganiseerd, in eigen kring of gemengd, in de buurt of via het werk- wordt beschouwd als vorm van integratie op het structurele niveau. *Sociaal-culturele integratie* vervolgens omvat aspecten als

tolerantie, veranderde beeldvorming en respect. Men spreekt van integratie op sociaal-cultureel niveau bij het ontstaan van algemene acceptatie en respect voor de pluriformiteit van waarden en normen. Door *Gay Games* komen namelijk mensen vanuit diverse achtergronden en met uiteenlopende waarden en normen met elkaar in contact, waardoor opvattingen worden uitgewisseld en wederzijds respect kan ontstaan. Door bijvoorbeeld de deelname van rolmodellen, kunnen *Gay Games* er ook voor zorgen dat de stereotiepe beeldvorming over de holebi-gemeenschap wijzigt. Echter, bepaalde vooroordelen kunnen eveneens worden bevestigd, zodat segregerende processen als stereotypering en stigmatisering niet uitblijven. Zichtbaarheid van holebi-sporters via *Gay Games* kan dus zowel een emancipatorische waarde hebben, als leiden tot een bevestiging van maatschappelijke opvattingen. *Sociaal-affectieve integratie* tenslotte komt tot stand wanneer men komt tot sociale contacten, het ontstaan van vriendschappen, of partnervorming. Over het aangaan van dergelijke sociaal-affectieve relaties in en door sport, is echter relatief weinig gekend. Dat sport een belangrijke cohesiefunctie heeft en kan leiden tot vriendschappen, staat vast. Wat betreft de aard en de diepgang van de ontstane vriendschappen, is echter minder éénzijdigheid. Hoe dan ook hangt deze sociaal-affectieve dimensie nauw samen met de vorige twee, en is ze het moeilijkst te bereiken omwille van ieders keuzevrijheid.

Tot op heden werd dit integratiemodel enkel door de auteurs zelf als analysekader gebruikt (zie o.a. Elling en De Knop 1998; Elling 2002; Elling, De Knop, en Knoppers 2003; Knoppers en Elling 2001). In dit artikel wordt datzelfde model, althans de sociaal-culturele en sociaal-affectieve dimensie van integratieⁱⁱⁱ, toegepast op een heel specifieke ‘minderheden-setting’, zijnde holebi-sportevenementen, waardoor de waarde ervan nogmaals wordt bevestigd. Daar de bijdrage van evenementen als *Gay Games* aan deze dimensies niet éénzijdig van aard is, doch diverse aan elkaar gerelateerde aspecten omvat, wordt in wat volgt dieper ingegaan op de nuances binnen beide dimensies.

Gay Games integrerend?

SOCIAAL-CULTURELE INTEGRATIE

In de inleiding werd reeds gewezen op het ‘dilemma’ waarmee holebi-atleten worden geconfronteerd. Discriminatie kan zich enkel voordoen wanneer holebi’s in reguliere clubs uit de kast komen. Daar dreigt dan echter opnieuw het gevaar van een vijandige omgeving waardoor velen die belangrijke component van hun identiteit

verbergen (Hekma 1994). Stilzwijgen is vaak de meest vanzelfsprekende strategie, met als gevolg dat reguliere clubs zich vaak niet bewust zijn van de heersende heteronormativiteit, en homoseksualiteit er bijgevolg geen discussiepunt vormt (Baks en Malecek 2004). Zichtbaarheid, door onder meer het organiseren van grote sportevenementen, kan een eerste stap zijn in het doorbreken van die 'culture of silence'. Echter, zichtbaarheid is een tweeledig zwaard. Beelden van *Gay Games* kunnen de hegemonische sportcultuur immers zowel uitdagen als bevestigen. Volgens Krane & Waldron (2000) helpen holebi-sportevenementen, door de holebi-gemeenschap op een positieve manier voor te stellen, stereotypen te ontcrachten en de status, erkenning en legitimiteit van de holebi-gemeenschap te bevestigen. Op die manier bevorderen ze de bespreekbaarheid en maken ze reguliere sportorganisaties gevoeliger voor de nood aan een aangepast holebi-beleid en bewustzijns campagnes. Anderzijds echter kan geen enkele groep, zichtbaar of niet, ontsnappen aan de gevolgen van culturele stereotypen. Individuen van wie het lidmaatschap van een gestigmatiseerde minderheidsgroep zichtbaar is, moeten dan ook afrekenen met de moeilijkheden die gepaard gaan met die constante zichtbaarheid (Dewaele 2003). Holebi-sportevenementen kunnen dus evenzeer nog meer afzondering teweegbrengen en bij het grote publiek tot een nog grotere weerstand leiden in plaats van ruimere acceptatie (Stöpler en Schuyf 1997). De media gaan namelijk vaak op zoek naar stereotiepe 'queer signs' waardoor het beeld van homo's als 'mietjes' en lesbiennes als 'manwijven' bevestigd wordt. Zo zagen ook respondenten uit de studie van Waitt (2003, p. 180) *Gay Games* eerder als een bevestiging van de gangbare holebi-stereotypen, namelijk die van de "*clean-cut, gymsculpted muscular physiques of the 'gymqueen'*". De idee dat een op sport gebaseerd gemeenschapsfeest bijdraagt tot de integratie van holebi's, wordt door hen dan ook verworpen. Bij de respondenten uit deze studie is echter een positievere noot te horen. *Gay Games* brengen volgens hen (althans volgens de grote meerderheid) immers precies de verscheidenheid van de 'homosubcultuur' in beeld, wat perspectieven biedt voor integratie.

"Ge hebt daar echt magere sprinkhanen, bodybuilders, enz. Ge hebt er eigenlijk heel wat verschillende. Het enige wat ze gemeenschappelijk hebben is...tja, hun geaardheid hé." (Johan, 35 jaar).

De één loopt daarbij al wat meer in de kijker dan de ander, maar van stereotiepe beeldvorming zoals de kritiek vaak luidt op het in beeld brengen van de *Gay Pride*, is absoluut geen sprake.

"Het zijn holebi's die aan het sporten zijn. Voor zover ik weet zijn daar geen travestieten die met sjakosjen gooien. Die

beelden krijg je dus al niet. Terwijl het veel gemakkelijker is om bijvoorbeeld op een pride clichématige beelden te schieten." (Rudy, 25 jaar).

Voor vier van de vijftien respondenten is deze negatieve beeldvorming in het kader van Roze Zaterdag en andere Gay Prides een doorn in het oog. Aandacht voor alternatieve (sport-)evenementen als de *Gay Games*, is volgens hen dan ook noodzakelijk om een correcter beeld te krijgen van de 'holebi-gemeenschap'.

"Dan kunnen ze ook eens zien dat dat niet allemaal mensen zijn die alleen maar op Roze Zaterdag naar buiten komen. Dat die ook een sociaal leven hebben, en dat die ook aan sport kunnen doen, en zich ook willen meten met anderen. Dus op dat vlak zeker en vast. Maar het moet meer in beeld komen, in de media komen." (Miet, 52 jaar).

In de praktijk echter wordt door de media slechts weinig aandacht besteed aan holebi-sportevenementen. Met wat geluk wordt de openingsceremonie vermeld, terwijl het sportieve gedeelte al helemaal naar de achtergrond verdwijnt. Maar zichtbaarheid, en de daarmee gepaard gaande bespreekbaarheid, beperkt zich uiteraard niet tot het medium nationale televisie of krant. Het is dan ook voornamelijk op het lokale niveau, in de organiserende stad zelf, waar zich mogelijkheden tot sociaal-culturele integratie afspeelen.

"Die trams rijden allemaal met regenboogvlaggen, er hangen spandoeken overal. Iedereen loopt rond met die kanjers van inschrijvingskaarten, dus ik denk dat het toch een factor zichtbaarheid is en dus ook een factor integratie." (Bert, 46 jaar).

"Er is een enorme organisatie die aan zo'n Gay Games voorafgaat. Je hebt slaappleaatsen nodig, families worden erin betrokken. Zo'n evenementen, door dat te organiseren kom je automatisch met heel wat hetero's in contact. En uiteindelijk, als die dan zien van: 'Tiens, dat is toch allemaal heel gewoon, dat ziet er allemaal leuk en normaal uit en we hebben goed gelachen en ons goed geamuseerd met hen.' Dan hebben die hetero's toch een heel positief beeld meegekregen hé!" (Johan, 35 jaar).

In de literatuur wordt eveneens een belangrijke functie aan rolmodellen toegeschreven. Zo definieert Munt (1998) de lesbische tennisster Martina

Navratilova als een radicale mythe, als een lesbisch succesverhaal en icoon van de holebi-strijd. Ook tijdens een conferentie naar aanleiding van de *EuroGames* te Kopenhagen (in 2003) stond het belang van rolmodellen centraal, meer bepaald de waarde van hun deelname aan dergelijke sportevenementen. Want, zo wordt van uit gegaan, niet alleen de sportwereld moet zich toleranter opstellen, ook holebi's zelf moeten het stilzwijgen durven doorbreken. Op *Gay Games* zijn volgens de respondenten slechts weinig bekende koppen te vinden. Bovendien mogen bekende sporters volgens o.a. Luc niet verplicht worden als 'rolmodel' op de voorgrond te treden.

“Er wordt dikwijls gezegd van ‘die moeten een rolmodel spelen’, die moeten voor mijn part niets. Die moeten alleen doen waar ze zichzelf goed bij voelen. Ik vind niet dat je andere mensen een rolmodel kunt gaan opleggen. Ik vind niet dat zij een voorbeeld moeten gaan spelen door bijvoorbeeld mee te doen aan de *Gay Games*. Ik zou ook niet willen dat iemand mij die druk oplegt!” (Luc, 39 jaar).

Toch is iets minder dan de helft van de respondenten wel degelijk overtuigd van de functie en draagwijdte van rolmodellen in de sport.

“Ik denk dat als een aantal bekende sporters zeggen van ‘ik ben holebi en ik kom daar voor uit’, dat het dan ook meer aanvaard zal worden, en dat anderen er dan ook rapper voor zullen uitkomen. Dat het meer bespreekbaar wordt dan. Maar rolmodellen ontbreken gewoon voor het moment. Gelijk een Amélie Mauresmo bijvoorbeeld. (...) Rolmodellen zijn zeker belangrijk voor anderen, om het te leren aanvaarden en ermee naar buiten te komen. Dat heeft zeker en vast zijn nut!” (Frank, 40 jaar).

Of het nu via de media, rolmodellen of lokaal geschiedt, positieve dan wel negatieve effecten teweegbrengt, net als Moscovici (in: Marcellini, Lefèvre, De Léséleuc, en Bui-Xuan 2000) is ook Roze Huis-voorzitter Yves Aerts (2001) ervan overtuigd dat integratie onmogelijk is zonder zichtbaarheid. Alle emancipatiebewegingen volgden immers deze weg: zich organiseren, zich manifesteren, totdat de meerderheid ruimte gaf aan de terechte eisen van de minderheid. Over het algemeen zijn ook onze respondenten (althans elf van de vijftien) ervan overtuigd dat acceptatie door de meerderheidsgroep pas mogelijk wordt wanneer men als groep sterk en zichtbaar is. Ook in de sport.

“Een individu voelt zich alleen: vrouw, holebi, wie dan ook. Een

minderheidsgroep die voelt zich alleen en die kan alleen maar verder komen door soortgenoten op te zoeken. Dus vrouwen zoeken elkaar op, holebi's zoeken elkaar op. Uiteindelijk beginnen die zich sterker te voelen door die organisatie en dan pas kunnen ze integreren en emanciperen. Het stomme is dat je dus eerst een soort ‘niche’ moet vormen vooraleer ge u kunt presenteren aan de buitenwereld, van: hé, wij zijn er ook.” (Pieter, 29 jaar).

Bovenstaande hangt echter heel nauw samen met de sociaal-affectieve dimensie van integratie.

SOCIAAL-AFFECTIEVE INTEGRATIE

In het officiële handboek van de tweede *Gay Games* schreef stichter Tom Waddell (in: Pronger 1990, p. 255) het volgende: “*The message of these games goes beyond validating our culture*”, waarmee hij de holebi-cultuur als uitdrukking van een collectieve identiteit en bewustzijn bedoelde. Die sociale identiteit is gebaseerd op het gevoel te behoren tot een bepaalde groep en op de emotionele waarde gerelateerd aan attitudes en gevoelens die gepaard gaan met dat groepslidmaatschap (Elling 2002). Dat aparte holebi-verenigingen en –tornooien uit de grond worden gestampt hoeft dus niet noodzakelijk voort te komen uit negatieve ervaringen in een reguliere vereniging. Naast dergelijke ‘push’factoren spelen ook ‘pull’factoren als sociale verbondenheid en het ontmoeten van gelijken een grote rol. Individuen hebben namelijk altijd behoefte aan een zekere institutionalisering van ‘authentieke’ normen- en waardepatronen (Elling en De Knop 1998). Holebi's die in ‘eigen’ verband sporten, zijn echter niet minder maatschappelijk geïntegreerd dan diegene die ‘gemengd’ sporten. Buiten de sport kan namelijk wel sprake zijn van ‘gemengde’ vriendschappen en structurele integratie op diverse andere domeinen.

“Je zit al de hele dag in dat hetero-wereldje. Uw collega's zijn hetero, uw familie is hetero, een deel van uw vrienden is waarschijnlijk hetero, als je op café gaat zitten daar hetero's. Dus als je dan één uurtje op de week gaan sporten met holebi's of één keer per jaar deelneemt aan *Gay Games*, kun je volgens mij nooit van segregatie gaan spreken.” (Kurt, 28 jaar).

Precies vanuit die maatschappelijk geïntegreerde positie wordt dan bewust gekozen voor sportbeoefening met ‘eigen’ mensen. Ook al zou discriminatie in de nabije toekomst geen ‘issue’ meer zijn, het ontmoeten van ‘like-minded people’ zal volgens Elling & De Knop (1998) één van de

belangrijkste legitimaties van 'aparte' sportinitiatieven blijven. "*They find little hospitable meaning in the orthodox, straight world and find comfort in the shared worldviews of other gay ghetto men.*" (Pronger 1990, p. 258). Vandaar ook dat de zuivere sportprestatie op *Gay Games* voor onze respondenten van ondergeschikt belang is.

"De kern van alle Games die georganiseerd worden voor holebi's is allemaal dezelfde: 'deelnemen is belangrijker dan winnen'. En dat is uiteindelijk ook de kern waar de Olympische gedachte indertijd mee gestart is. Je gaat daar niet naartoe om een medaille te halen, maar gewoon omdat het prettig is om mee te doen. Iedereen krijgt de kans om mee te doen. Er zijn eigenlijk geen echte selectiecriteria. Je voelt heel goed dat het sociale, dat je daar samen staat met een heleboel mensen en dat dat veel belangrijker is dan winnen." (Natalie, 35 jaar).

Het prestatieniveau is dan ook niet te vergelijken met dat van de 'echte' Olympische Spelen. Ook al wordt sporadisch een officieel record gevestigd, de nadruk blijft op 'personal best' liggen. De focus verschuift met andere woorden van prestatie en competitie naar meer 'sociability' (Knoppers en Elling 2001). Deze factor komt zowel bij de sportieve als bij de minder sportieve respondenten veelvuldig aan bod. Frederik en Mieke, respectievelijk getalenteerd zwemmer en recreatiesportster, illustreren dit.

"Iedereen leeft daar met iedereen mee. Dus of je nu bij wijze van spreken vijftig meter in tien minuten zwemt of in twintig seconden, dat is allemaal hetzelfde voor iedereen. De traagste zwemmers krijgen nog het meeste applaus van allemaal. Rond dat zwembad is er een enorme sfeer, er is muziek, er wordt gelachen, enz. Veel verbroederd en verzusterd, wat je op andere wedstrijden natuurlijk veel minder hebt." (Frederik, 26 jaar).

Zoals reeds eerder aangehaald, is over sociaal-affectieve relaties in de sport relatief weinig gekend. In ieder geval brengen sportevenementen grote aantallen mensen bij elkaar, wat kan leiden tot sociale contacten en vriendschappen. Onze respondenten zijn echter van mening dat de cohesiefunctie aan *Gay Games* toegeschreven, niet mag overdreven worden. Door het internationale karakter blijven vriendschappen namelijk behoorlijk vrijblijvend en oppervlakkig.

"Je speelt tegen een ploeg, je praat achteraf nog eens over de wedstrijd, en

dan 's avonds zie je diezelfde mensen, en dan babbel je daar nog eens tegen. En twee maanden nadien, dan zie je die terug in Parijs of zo. Maar echt diepgaande vriendschappen komen daar toch niet van." (Anja, 55 jaar).

"Ik kan niet zeggen dat ik in de loop van de Games die ik heb meegemaakt, er een heel belangrijke vriendschap aan overgehouden heb. Doordat *Gay Games* wereldwijd zijn, is dat een beetje moeilijk hé. Als jij in België woont en je leert er een Australiër kennen, dan kun je daar moeilijk een intieme vriendschapsband mee uitbouwen natuurlijk." (Rudy, 25 jaar).

Of men door sport makkelijker tot vriendschappen komt dan door andere vormen van vrijetijdsbesteding, is niet bekend (Vanreusel en Bulcaen 1992). Wel halen twaalf van de vijftien respondenten aan dat het voor jongeren eenvoudiger is via sport 'uit de kast te komen' dan via andere vormen van vrijetijdsbesteding.

"Het is toch veel gemakkelijker om ergens bij een vereniging aan te sluiten, zachtjes, dan dat ge op een avond al uw moed bijeen moet rapen om daar in zo'n bar te gaan zitten op een avond en te zeggen van 'nu moet het hier gebeuren'. Dat is verschrikkelijk toch hé." (Miet, 52 jaar).

Op *Gay Games* speelt deze coming-out factor echter een minder prominente rol, aangezien voornamelijk via holebi-sportclubs wordt deelgenomen, en men zich daar doorgaans dus reeds heeft geout. Een heel wat belangrijkere functie echter binnen de sociaal-affectieve dimensie van integratie, is dat holebi-sportevenementen een enorme bijdrage leveren aan gevoelens van 'empowerment', en het bevestigen van de holebi-identiteit. Deze factor wordt door alle vijftien respondenten aangehaald.

"Deelnemen aan *Gay Games* versterkt je gevoelens van waarmee je bezig bent, dat het goed is op die manier: het naar buiten komen, niet beschaamd zijn, er op een heel gewone, normale manier mee omgaan. (...) Dat gevoel dat je hebt...ho, ik weet nog, de eerste keer toen wij in Amsterdam waren en je komt in die arena die vol zit met sporters uit al die verschillende landen...dat geeft een kick, dat vergeet je van je leven niet meer. Dat is zo een opkikker voor uzelf. Je staat er niet alleen voor, er zijn er nog. Daar

EEN ROZE EILAND: GAY GAMES

alleen al voor, dan moet je nog niet meedoen voor de sport. Maar gewoon al om ertussen te lopen en erbij te zijn, dat is zo'n fantastisch gevoel!" (Paul, 49 jaar).

eigenwaarde gevoel soms heel laag kan zitten. En dat kan door zo'n Gay Games heel veel verbeteren." (Mieke, 36 jaar).

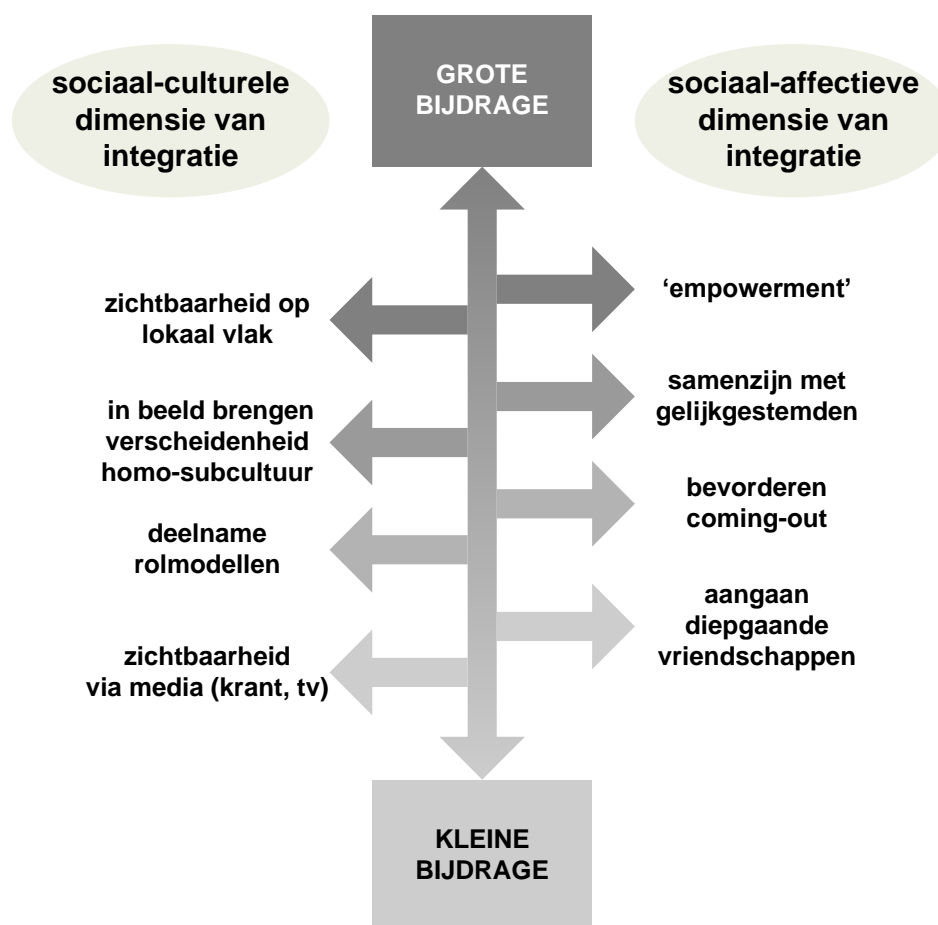
Participeren aan *Gay Games* betekent immers een ganse week ondergedompeld worden in een holebi-omgeving, zonder angst voor heteroseksistische vooroordelen en discriminatie (Krane en Waldron 2000). Holebi's doen er aan sport in een bevestigende en 'empowerende' omgeving, wat resulteert in een grotere weerbaarheid waardoor ze de confrontatie met de hetero-(sport)wereld beter aankunnen.

"Zo een hele week ondergedompeld worden in wat dat uw normaliteit is. Mensen komen daar toch wel sterker van terug, mensen gaan daar echt een stuk van gaan openbloeien. Dat ze zien van 'we mogen er ook zeker zijn. Dat ze niet altijd moeten zeggen van 'ah ja, ik ben toch maar een homo of een lesbische'. Maar dat ze dan ineens kunnen gaan zeggen van 'ja, ik mag als homo of als lesbische ook door het leven gaan'." (Anja, 55 jaar).

"Veel trotser worden op wie je bent, of wat je bent. Een bevestiging van je...tja, ik denk dat er toch nog altijd heel veel mensen zijn die teleurstellingen hebben opgelopen. Eerst en vooral ontdekken dat je homo of lesbisch bent, daar soms heel negatieve reacties uit je omgeving op krijgen. Eum, bijvoorbeeld ook geen kinderen kunnen adopteren. Dat zijn allemaal wondjes die geslagen worden.

"Als je ziet dat er zoveel zijn die analoog zijn en die zich heel goed voelen, dan ga je jezelf ook anders gedragen. Iemand heeft mij ooit eens gezegd: 'Daar gaat niemand een probleem rond maken, als je er zelf geen probleem rond maakt'. En zo'n Gay Games gaan er juist voor zorgen

Figuur 1: Bijdrage *Gay Games* aan de sociaal-culturele en sociaal-affectieve dimensie van integratie

Daarvoor kunnen Gay Games wel goed doen voor je zelfbevestiging, meer eigenwaarde. Dat is soms het grote probleem bij holebi's, dat hun

dat je jezelf beter in je vel gaat voelen. En doordat je er daarna nog meer open over bent, ga je jezelf veel gelukkiger voelen. En misschien af en toe zal je eens

een idioot hebben die er slecht op reageert, maar meestal ligt er eigenlijk niemand wakker van wat je in je bed doet met een ander.“ (Pieter, 29 jaar).

Besluit

Holebi-sport zit in Vlaanderen duidelijk in de lift. Holebi-sportclubs en –tornooien rijzen als paddestoelen uit de grond, en daarenboven is Antwerpen gaststad voor de *EuroGames 2007*. De vraag is of, met het oog op integratie en emancipatie, holebi's wel gebaat zijn met deze evolutie. Vanuit functionalistische hoek wordt namelijk al te vaak aangenomen dat sport een bijdrage levert aan emancipatie en integratie. In dit artikel ligt de focus heel specifiek op holebi-sportevenementen als de *Gay Games*. Vertrekpunt daarbij zijn de integratie-fases van Moscovici (in: Marcellini, Lefèvre, De Léséleuc, en Bui-Xuan 2000). Concreet gingen we door middel van kwalitatieve diepte-interviews na op welke manier dit evenement een bijdrage levert aan de integratie van holebi's. De sociaal-culturele en sociaal-affectieve dimensies van het integratiemodel van Elling & De Knop (1998) dienden hierbij als analysekader.

Een grafische samenvatting van de bijdrage die *Gay Games* levert aan beide dimensies van integratie, is terug te vinden in *Figuur 1*.

Wat betreft de bijdrage van *Gay Games* aan de sociaal-culturele dimensie van integratie, wordt door de respondenten noch aan zichtbaarheid via de nationale media, noch aan deelname van rolmodellen veel belang gehecht. Wat betreft de bijdrage van *Gay Games* aan de sociaal-affectieve dimensie van integratie, blijkt noch het bevorderen van coming-out, noch het aangaan van diepgaande vriendschappen van beduidende waarde. Daarentegen werkt zichtbaarheid op lokaal vlak, en de holebi-verscheidenheid waarmee hetero's op een positieve manier in contact worden gebracht, wel bevorderend voor een ruimere acceptatie en meer respect. Bovendien lijken holebi-sportevenementen voornamelijk vanuit sociaal perspectief een duidelijke meerwaarde te bieden voor onze respondenten. Door met gelijkgestemden in een recreatieve en tabeloze sfeer te sporten, kan een holebi namelijk zijn of haar identiteit vorm geven. De nadruk bij 'integratie' ligt doorgaans echter hoofdzakelijk op het verwezenlijken van structurele veranderingen, waardoor 'empowerment' op individueel niveau al te vaak over het hoofd wordt gezien. Terecht stelt journalist Joe Clark (in: Krane en Waldron 2000) zich dus de vraag: *“Would it really be a disappointment if the only integrative effect of the Games were to leave over 10000 athletes with memories they cherish for a lifetime.”* Holebi-sportevenementen bieden ruimte voor

(h)erkenning, wat het zelfvertrouwen van de deelnemers uiteraard ten goede komt. Sportbeoefening en cultuurbeleving worden mogelijk in een 'eigen' sfeer zonder angst voor herkenning en/of discriminatie. Gedurende heel wat levensfasen van een holebi *“le bonheur est dans le ghetto; ‘ghetto’ dans lequel le sujet stigmatisé se retrouve ‘en vacance de son stigmaté’...”*. (Marcellini, Lefèvre, De Léséleuc, en Bui-Xuan 2000, p. 268). Deze functie van sport als 'empowerment' is een interessante denkpiste voor verder onderzoek. In een sportsetting ontwikkelen individuen immers persoonlijke vaardigheden als zelfvertrouwen, controle, het gevoel iets te verwezenlijken, enz. die niet enkel bijdragen tot succes in de sport, maar eveneens uit te breiden zijn naar andere levensdomeinen.

Hoewel het gevoel overheerste dat bijkomende interviews ons weinig additionele informatie zouden bieden, zijn de hier gepresenteerde bevindingen uiteraard beperkt in hun representativiteit. We hebben dan ook allesbehalve de pretentie deze te veralgemenen naar de ganse holebi-populatie, noch naar deelnemers uit andere landen waar tolerantie vaak op een lager pitje staat. Bovendien is, om meer verfijnde uitspraken te doen rond de 'empowerende' mogelijkheden van fysieke activiteit in het algemeen, en sportevenementen als *Gay Games* in het bijzonder, bijkomend en meer gefocust onderzoek vereist.

Referentielijst

- Aerts, Y. 14-6-2001. "Europese Holebispielen in Antwerpen?" *De Morgen*.
- Anthonissen, A. (2001), Dutch Amateur Sports Organisations in Transition. *Organising Diversity*, pp. 197-215 in P. De Knop en A.H.F. Elling (eds.), *Values and Norms in Sport. Critical Reflections on the Position and Meanings of Sport in Society*. Oxford: Meyer & Meyer Sport.
- Baks, B. en S. Malecek. (2004), *Invisible. Synopsis on Homophobia and Discrimination on Sexual Orientation in Sport*. EGLSF: niet-gepubliceerd rapport.
- Coakley, J. (1990), Using Sociological Theories: Is Sport an Inspiration or an Opiate?, pp. 36-51 in J. Coakley (eds.), *Sport in Society. Issues and Controversies*. St. Louis: C.V. Mosby.
- De Knop, P. en L. Walgraeve. (1992), *Sport Als Integratie. Kansen Voor Maatschappelijk Kwetsbare Jongeren*. Brussel: Koning Boudewijnstichting.
- De Vos, D. (2000), *Sporten Als Holebi. Een Springplank of Een Struikelblok Tot Integratie?* Vrije Universiteit Brussel, Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen, afstudeerrichting Sociologie: Niet-gepubliceerde scriptie.

EEN ROZE EILAND: GAY GAMES

- Dewaele, A. (2003), *Structurele En Culturele Belemmeringen En Succesfactoren in Het Leven Van Holebi's: Een Verkenning*. Consortium Universiteit Antwerpen en Limburgs Universitair Centrum: Steunpunt Gelijkekansenbeleid.
- Elling, A. (2002), *Ze Zijn Er Niet Voor Gebouwd. In- En Uitsluiting in De Sport Naar Sekse En Etniciteit*. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- Elling, A. en P. De Knop. (1998), *Naar Eigen Wensen En Mogelijkheden. Een Onderzoek Naar De Sociaal-Integrerende Betekenissen Van Sport in Relatie Tot Vier Doelgroepen Van Het Landelijk Sportstimuleringsbeleid*. Arnhem: NOC*NSF.
- Elling, A., P. De Knop, en A. Knoppers. (2003), *Gay/Lesbian Sport Clubs and Events, International Review for The Sociology of Sport*, 38(4), 441-456.
- Federation of Gay Games (FGG). (2003), *Image of the Gay Games*. Chicago: Strategic Planning Committee (<http://www.gaygames.com>).
- Hargreaves, J. (1986), *Sport, Power and Culture. A Social and Historical Analysis of Popular Sports in Britain*. Cambridge: Polity Press.
- Hekma, G. (1998), *As Long As They Don't Make an Issue of It... Gay Men and Lesbians in Organized Sports in the Netherlands, Journal of Homosexuality*, 35(1), 1-23.
- Hekma, G. (1994), *Als Ze Maar Niet Provoceren. Discriminatie Van Homoseksuele Mannen En Lesbische Vrouwen in De Georganiseerde Sport*. Amsterdam: Het Spinhuis.
- Ingram, G., A. Bouthilette, en Y. Retter. (1997), *Queers in Space: Communities/Public Spaces/Site of Resistance*. Seattle: Bay Press.
- Janssens, J., A. Elling, en J. Van Kalmthout. (2003), *Het Gaat Om De Sport. Een Onderzoek Naar De Sportdeelname Van Homoseksuele Mannen En Lesbische Vrouwen*. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- Kearney, A. (1992), *Sport Als Bron Van Inspiratie Voor Onze Samenleving. Sport Biedt Unieke Kansen Voor De Ontwikkeling Van De Maatschappij*. Amsterdam: NOC*NSF.
- Knoppers, A. en A. Elling. (2001), *Organizing Masculinities and Femininities. The Gendered Sporting Body*, pp. 171-194 in J. Steenbergen, P. De Knop, en A. Elling (eds.), *Values and Norms in Sport. Critical Reflections on the Position and Meanings of Sport in Society*. Oxford: Meyer & Meyer Sport.
- Krane, V. en J. Waldron. (2000), *The Gay Games: Creating Our Own Sports Culture*, pp. 147-166 in K. Schaffer en S. Smith (eds.), *New Brunswick: Rutgers University Press*.
- Lenskyj, H. (1986), *Out of Bounds. Women, Sports and Sexuality*. Toronto: The Women's Press.
- Marcellini, A., N. Lefèvre, E. De Léséleuc, en G. Bui-Xuan. (2000), *D'Une Minorité à L'Autre...Pratique Sportive, Visibilité Et Intégration Sociale De Groupes Stigmatisés, Loisir Et Société*, 23(1), 251-271.
- Messner, M. en D. Sabo. (1994), *Sex, Violence and Power in Sports. Rethinking Masculinity*. Freedom: The Crossing Press.
- Munt, S. (1998), *Heroic Desire. Lesbian Identity and Cultural Space*. Londen: Cassell.
- Palzkill, B. (1990), *Between Gymshoes and High-Heels. The Development of a Lesbian Identity and Existence in Top Class Sport, International Review for The Sociology of Sport*, 25221-233.
- Pronger, B. (1990), *The Arena of Masculinity: Sports, Homosexuality and the Meaning of Sex*. New York: St. Martin's Press.
- Pronger, B. (2000), *Homosexuality and Sport. Who's Winning?*, pp. 222-244 in J. McKay, M. Messner, en D. Sabo (eds.), *Masculinities, Gender Relations and Sport*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Qualitative Solutions and Research. (1999), *QSR NUD*IST Vivo (NVivo) Versie 1.1*. Londen: Sage.
- Steenbergen, J. (2001), *The Double Character of Sport*, pp. 33-56 in J. Steenbergen, P. De Knop, en A. Elling (eds.), *Values and Norms in Sport. Critical Reflections on the Position and Meanings of Sport in Society*. Oxford: Meyer & Meyer Sport.
- Stöpler, L. en J. Schuyf. (1997), *Seksueel Onbekend: Een Verkenning Rond De Verdere Mogelijkheden Tot Samenwerking Tussen Homoseksuele En Lesbische Sportclubs En De Bonden*. Universiteit Utrecht: Homostudies, niet-gepubliceerd rapport.
- Tamboer, J. en J. Steenbergen. (2000), *Sportfilosofie*. Leende: Uitgeverij Damon.
- Van Bottenburg, M. en K. Schuyt. (1996), *De Maatschappelijke Betekenis Van Sport*. Arnhem: NOC*NSF.
- Van Vlierden, G. 29-9-2003. "Dedecker Oogst Storm Met 'Jeannettespelen': Ik Ben Geen Homohater." *Het Laatste Nieuws*.
- Vanreusel, B. en F. Bulcaen. (1992), *De Sociale Betekenis Van Sportdeelname*. Leuven: Katholieke Universiteit/Instituut voor Lichamelijke Opvoeding.
- Waitt, G. (2003), *Gay Games. Performing 'Community' Out From the Closet to the Locker Room, Social & Cultural Geography*, 4(2), 167-183.

ⁱ ‘Active Company’, ontstaan in 1995, staat voor actieve sport en ontspanning voor holebi’s en hun vrienden. Wekelijks organiseren ze acht verschillende activiteiten voor meer dan driehonderd leden. Daarmee is ze, naast ‘Brussels Gay Sports’ één van de grootste holebi-sportclubs in België.

ⁱⁱ *EuroGames* zijn het ‘kleine’ Europese broertje van de *Gay Games* en vinden plaats in elk jaar waar geen *Gay Games* worden georganiseerd. In 2004 (in München) bijvoorbeeld participeerden 5300 sporters. In 2007 gaan ze door te Antwerpen. In dit artikel wordt geen expliciet onderscheid gemaakt tussen beide, daar ze enkel verschillen in omvang. *Gay Games* wordt dan ook als overkoepelende term gehanteerd.

ⁱⁱⁱ Dat het bestaan van categorische sportevenementen de sportparticipatie bij holebi’s stimuleert en/of reguliere sportclubs toegankelijker maakt, kan met deze kwalitatieve onderzoeksopzet onmogelijk worden nagegaan. Vandaar wordt in dit artikel enkel aandacht besteed aan de sociaal-culturele en sociaal-affectieve dimensie van integratie.

Universiteit Gent
Vakgroep Sociologie

Ghent University
Department of Sociology

Korte Meer 3-5
9000 Gent

België - Belgium

☎ +32 (0)9 264.67.96

📠 +32 (0)9 264.69.75

✉ socio@ugent.be